

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 27.1.2006
KOM(2006) 27 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI

Balkany Zachodnie na drodze do UE: umacnianie stabilności i dobrobytu

KOMUNIKAT KOMISJI

Balkany Zachodnie na drodze do UE: umacnianie stabilności i dobrobytu

W czerwcu 2003 r. w czasie szczytu UE-Balkany Zachodnie w Salonikach ponownie wyrażono poparcie UE dla perspektywy europejskiej krajów Bałkanów Zachodnich¹. Na szczycie tym zatwierdzono „agendę z Salonik”, obejmującą działania zaczerpnięte z procesu przedakcesyjnego, i podjęto zobowiązanie do ich wspólnej realizacji.

W czerwcu 2005 r. Rada Europejska ponownie potwierdziła swoją wolę realizacji agendy z Salonik, jednocześnie wskazując, że postęp każdego z krajów na drodze do integracji europejskiej zależy od wysiłków czynionych przez dany kraj na rzecz spełnienia kryteriów kopenhaskich oraz warunków określonych w procesie stabilizacji i stowarzyszenia.

Obecnie, niemal trzy lata po szczycie w Salonikach, w regionie Bałkanów Zachodnich nastąpiła dalsza stabilizacja i dokonał się postęp na drodze ku Unii Europejskiej. Perspektywa europejska stanowi silną motywację dla reform politycznych i gospodarczych w regionie i zachęca do pojednania między narodami regionu. W interesie zarówno UE jako całości, jak i zainteresowanych krajów, jest intensyfikacja tego procesu. Pomoże to UE w osiąganiu swoich celów bez ryzyka ponownej destabilizacji regionu, leżącego w bezpośrednim sąsiedztwie Unii. Najlepszym sposobem poprawy wiarygodności tego procesu oraz ograniczenia ryzyka politycznego jest umocnienie polityki UE w tym regionie, szczególnie w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w których istnieje silne zapotrzebowanie wśród miejscowych społeczeństw, takich jak obszar sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa, edukacja i handel.

Najbliższe miesiące przyniosą znaczne wyzwania dla regionu, w związku z kontynuacją procesu dotyczącego statusu Kosowa oraz ponownym znacznym zainteresowaniem opinii publicznej innymi fundamentalnymi kwestiami konstytucyjnymi. W tym okresie sprawą szczególnej wagi jest przekazanie regionowi zachęcających sygnałów wynikających z realizacji agendy z Salonik. Komisja będzie nadal wspierać stabilizację w regionie, zarówno poprzez proces stabilizacji i stowarzyszenia, jak i poprzez swój wkład we Wspólną Politykę Zagraniczną i Bezpieczeństwa oraz swoje wsparcie dla prowadzonych w regionie operacji w dziedzinie EPBiO.

Prezydencja austriacka planuje odbycie merytorycznej dyskusji na temat Bałkanów Zachodnich w czasie nieformalnego spotkania ministrów spraw zagranicznych, które odbędzie się 10 i 11 marca w Salzburgu. Będzie to dobra okazja do potwierdzenia celów UE oraz uzgodnienia tego, w jaki sposób należy wzmocnić wysiłki czynione przez UE w regionie. Celem UE jest sprzyjanie stabilności, bezpieczeństwu i dobrobytowi na Bałkanach Zachodnich poprzez stopniowe włączanie regionu do głównego nurtu integracji europejskiej.

W przededniu spotkania w Salzburgu Komisja przeprowadziła ocenę przemian, które dokonały się od szczytu w Salonikach i określiła konkretne środki na rzecz umocnienia swojej polityki i programów zgodnie z dokumentem strategicznym Komisji w sprawie rozszerzenia UE z listopada 2005 r. W konkluzjach grudniowej Rady stwierdzono, że ten dokument

¹ Krajami objętymi procesem stabilizacji i stowarzyszenia są Albania, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii oraz Serbia i Czarnogóra, łącznie z Kosowem w rozumieniu rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244/99.

strategiczny jest dobrą podstawą do dyskusji o rozszerzeniu UE, która toczyć się będzie w 2006 r. Państwa członkowskie proszone są o zaaprobowanie nakreślonych w niniejszym dokumencie działań oraz zapewnienie niezbędnego wsparcia dla realizacji celów UE w regionie.

Trzy lata po szczycie w Salonikach

Osiągnięte postępy i przyszłe wyzwania

W ciągu ostatnich trzech lat kraje Bałkanów Zachodnich osiągnęły znaczny postęp pod względem stabilizacji i pojednania, a także w dziedzinie reform wewnętrznych oraz współpracy regionalnej. W rezultacie zbliżyły się do UE.

W ostatnich miesiącach poczyniono ważne kroki; były nimi otwarcie negocjacji akcesyjnych z Chorwacją, przyznanie statusu kraju kandydującego Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, przybliżenie zawarcia Układu o stabilizacji i współpracy (SAA) z Albanią i otwarcie negocjacji w sprawie zawarcia takiego układu z Serbią i Czarnogórą oraz z Bośnią i Hercegowiną. Rozpoczął się proces polityczny służący wypracowaniu decyzji w sprawie przyszłego statusu Kosowa. Ten rozwój wypadków pokazuje, że społeczeństwa i rządy krajów regionu pragną lepszej przyszłości w głównym nurcie europejskiej polityki i gospodarki. Unia Europejska wykazała swoje stałe poparcie dla takiego podejścia. Zaangażowanie Unii w tej sprawie pozostawało niezmiennie przez cały zeszły rok.

W najbliższym okresie region stanie przed poważnymi wyzwaniami, związanymi szczególnie z procesem dotyczącym statusu Kosowa oraz rozwiązaniami konstytucyjnymi w Serbii i Czarnogórze. Skuteczne rozwiązanie tych kwestii może umożliwić szybki postęp. Natomiast porażka miałaby poważne skutki dla samych zainteresowanych krajów, dla całego regionu, a także dla bezpieczeństwa w Europie. Dodatkowym wyzwaniem będzie ewentualna reforma konstytucyjna w Bośni i Hercegowinie. UE głęboko pragnie udzielać Bałkanom Zachodnim pomocy w rozwiązywaniu wymienionych kwestii konstytucyjnych i kwestii statusu zgodnie z normami europejskimi i międzynarodowymi, w osiągnięciu szerszego pojednania i dojrzałości politycznej w regionie, a także w realizacji aspiracji europejskich tych krajów. Nadal będzie umacniać i koordynować swoją obecność w regionie.

UE odegra też aktywną rolę w procesie dotyczącym przyszłego statusu Kosowa; Unia mianowała swojego przedstawiciela, który wesprze działalność wysłannika ONZ ds. statusu Kosowa. Politykę UE i jej wpływ należy wykorzystać w taki sposób, aby pomóc w uzyskaniu wyważonego i trwałego porozumienia, które zapewni pokój i stabilność nie tylko bezpośrednio zainteresowanym stronom, lecz także całemu regionowi. UE pragnie także odegrać swoją rolę w ramach obecności podmiotów międzynarodowych, która będzie niezbędna po podjęciu decyzji w sprawie statusu Kosowa. Komisja wnosi do rozmów w sprawie statusu swoją wiedzę polityczną i specjalistyczną; na Komisji spoczywać będzie też znaczna część odpowiedzialności za realizację decyzji w tej sprawie w taki sposób, który przysłuży się perspektywie europejskiej Kosowa.

W regionie osiągnięto postęp na drodze do trwałej stabilizacji makroekonomicznej oraz poprawy konkurencyjności, jednak postęp ten jest nierównomierny i wiele jeszcze pozostaje do zrobienia.

W miarę postępującej stabilizacji i rozwiązywania zasadniczych kwestii kraje Bałkanów Zachodnich w coraz większym stopniu będą skupiać się na reformach niezbędnych do zbliżenia tych krajów do standardów europejskich. Najważniejszą częścią tych reform będzie program gospodarczy i społeczny, jako że największymi problemami, z którymi boryka się region, są słabość gospodarki, wysokie bezrobocie oraz niewystarczająca spójność społeczna. Polityka UE na rzecz regionu powinna w większym stopniu skupić się na sprawiedliwym i zrównoważonym rozwoju gospodarczym oraz na rozszerzeniu korzyści płynących z wzrostu

gospodarczego na grupy i społeczności słabe i zagrożone, poprzez zwalczanie bezrobocia, wykluczenia społecznego i dyskryminacji oraz poprzez propagowanie dialogu społecznego.

Partnerstwa europejskie i Partnerstwa dla członkostwa z udziałem krajów Bałkanów Zachodnich, uzgodnione w grudniu 2005 r., określają priorytety, na których kraje te powinny skupić swoje wysiłki w perspektywie krótko- i średniookresowej. Postęp w realizacji treści tych partnerstw, wraz z właściwą realizacją układów o stabilizacji i stowarzyszeniu, powinny umożliwić tym krajom zamykanie kolejnych etapów określonych w dokumencie strategicznym Komisji w sprawie rozszerzenia UE z listopada 2005 r.

Realizacja agendy z Salonik

Zobowiązania poczynione przez UE w agendzie z Salonik w większości albo zostały osiągnięte, albo ich realizacja jest zaawansowana. Kraje Bałkanów Zachodnich ze swojej strony poczyniły znaczne postępy w wypełnianiu własnych zobowiązań z Salonik. Niezbędne są jednak dalsze wysiłki na rzecz agendy.

Poprawiła się jakość dialogu politycznego i współpracy w dziedzinie Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (WPZiB):

- Powołano do życia *forum polityczne UE-Bałkany Zachodnie*; odbyły się coroczne spotkania ministrów spraw zagranicznych oraz ministrów sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. Przy okazji posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego ONZ odbyło się spotkanie w formacie Trójki na szczęblu dyrektorów politycznych. Spotkania te w znacznym stopniu osiągnęły swoje cele. Ich wydźwięk byłby jednak silniejszy dzięki silniejszemu skupieniu się na konkretnych programach działań i osiągnięciach.
- Kraje Bałkanów Zachodnich wezwano do *dostosowania się do wspólnych stanowisk, oświadczeń i deklaracji* w dziedzinie WPZiB od początku 2004 r., co w znacznej liczbie odpowiednich przypadków kraje te uczyniły.
- Rozpoczęto także *dwustronny dialog polityczny* z Bośnią i Hercegowiną oraz z Serbią i Czarnogorą, obejmujący coroczne spotkania Trójek na szczęblu ministerialnym i uzupełniający już toczący się dialog polityczny z Albanią, Chorwacją oraz Byłą Jugosłowiańską Republiką Macedonii.

Zrealizowano w całości lub w znacznej części postanowienia z Salonik w sprawie wzmocnionego poparcia UE dla budowy instytucji oraz w sprawie otwarcia programów i agencji wspólnotowych dla Bałkanów Zachodnich. Dotyczy to także szeregu środków dotyczących wymiany handlowej, uczestnictwa krajów Bałkanów Zachodnich w Europejskiej karcie małych przedsiębiorstw oraz dodatkowej pomocy finansowej. Poczyniono także ważne kroki w dziedzinie współpracy regionalnej. Poniżej opisano stan realizacji działań w tych obszarach oraz dalsze działania.

Podjęto systematyczny dialog gospodarczy między Komisją a poszczególnymi krajami Bałkanów Zachodnich; Oczekuje się, że wiosną obejmie on także Bośnię i Hercegowinę. Podobny dialog prowadzony jest z Kosowem.

Poczyniono znaczne postępy w obszarze sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa; do zrealizowanych inicjatyw należą działania na rzecz zwalczania przestępczości zorganizowanej, budowa zdolności instytucjonalnej sądownictwa, zacieśnianie współpracy policyjnej i prokuratorskiej, opracowanie planu działań w dziedzinie zwalczania handlu narkotykami, przedsięwzięcie środków na rzecz zwalczania praktyki prania brudnych pieniędzy i nielegalnej migracji, a także realizacja zobowiązań z konferencji w Ochrydzie w sprawie bezpieczeństwa granic i zarządzania granicami. Wiele z działań podjętych w tej

dziedzinie otrzymało wsparcie Wspólnoty. Należy jednak zwiększyć czynione w tym obszarze wysiłki.

W 2004 r. powołano Wspólne Komisje Parlamentarne zrzeszające przedstawicieli UE z jednej strony i odpowiednio Chorwacji i Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii z drugiej; posiedzenia tych komisji odbywają się regularnie. Odbywają się także regularne mieszane spotkania parlamentarne z Albanią, Bośnią i Hercegowiną, Serbią i Czarnogórą oraz Kosowem

UE nadal aktywnie uczestniczy w misjach pokojowych i w inicjatywach na rzecz zapobiegania konfliktom. UE przejęła od NATO przywództwo operacji wojskowych w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii oraz w Bośni i Hercegowinie, a także utrzymuje misje policyjne w obu tych krajach. We wszystkich krajach poza Chorwacją nadal realizowane są misje obserwacyjne UE. W Sarajewie i w Skopje przebywają nadal specjaliści przedstawiciele sekretarza generalnego/wysokiego przedstawiciela UE, a w listopadzie 2005 r. mianowano specjalnego przedstawiciela UE i zarazem szefa Przedstawicielstwa Komisji w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii.

UE jest zaangażowana w sprawę Kosowa od początku konfliktu w 1999 r.; Unia podjęła znaczny wysiłek polityczny i finansowy na rzecz trwałego pokoju i demokracji w Kosowie oraz w celu wsparcia przemian prowadzących do powstania w Kosowie demokratycznego społeczeństwa wielonarodowego. UE wspiera misję ONZ w Kosowie (UNMIK), w tym poprzez utworzenie filaru gospodarczego IV oraz finansowanie jego kosztów administracyjnych. Unia współpracuje też ściśle z tymczasowymi instytucjami samorządowymi. Dotychczasowe wsparcie UE dla rozwoju Kosowa przekracza 1,6 mld EUR.

Roczne sprawozdania Komisji, a ostatnio sprawozdania z postępów przyjęte dnia 9 listopada 2005 r., zawierają szczegółową ocenę zarówno postępów, jak i opóźnień w procesie stabilizacji w regionie. Wysiłki zwiększyć należy zwłaszcza w sprawach powrotu uchodźców, pojednania poprzez edukację, rozwoju społecznego i kultury. W niektórych krajach nadal nie zapewniono jeszcze pełnej współpracy z Międzynarodowym Trybunałem Karnym dla byłej Jugosławii. Poparcie dla Międzynarodowego Trybunału Karnego, którego stronami są wszystkie kraje Bałkanów Zachodnich, w niektórych przypadkach nie było zgodne z decyzjami UE w tej sprawie.

--II--

Proces stabilizacji i stowarzyszenia, udoskonalony przez agendę z Salonik, sprawdził się jako skuteczne ramy polityczne działań UE w regionie Bałkanów Zachodnich. Jako część procesu rozszerzenia UE, nadal stanowić będzie on ramy dla europejskich dążeń krajów regionu, aż do przyszłego ich przystąpienia do UE. Jednak realizacja tego procesu w szeregu obszarów wymaga dalszych prac uwzględniających ostatnie doświadczenia i przyszłe wyzwania. Obszary takie i proponowane dalsze działania opisano poniżej.

Usuwanie przeszkód w handlu i inwestycjach; wspieranie rozwoju gospodarczego i społecznego

Zasadnicze znaczenie dla rozwoju handlu i inwestycji ma stabilność polityczna, ogólny klimat gospodarczy oraz postęp reform w każdym z krajów oraz w regionie jako całości. Nadal należy działać na rzecz stabilności makroekonomicznej, zwłaszcza w odniesieniu do polityki fiskalnej i pieniężnej, która powinna zmierzać do stworzenia otoczenia sprzyjającego trwałemu wzrostowi. Należy energicznie realizować reformy strukturalne w celu poprawy funkcjonowania rynku i konkurencyjności. Kraje regionu muszą poczynić postępy zwłaszcza

w restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, w funkcjonowaniu instytucji i sądownictwa, a także w dziedzinie dalszych reform rynków pracy. Poprawa sytuacji w tym właśnie ogólnym wymiarze ma największe znaczenie. Mimo znacznych postępów, proces reform w regionie wymaga dalszego ożywienia.

Układy o stabilizacji i stowarzyszeniu i autonomiczne środki handlowe

Układy o stabilizacji i stowarzyszeniu (SAA), tworzące strefę wolnego handlu z UE, w tej chwili znajdują się na różnych etapach negocjacji z Albanią, Serbią i Czarnogórą, a także z Bośnią i Hercegowiną. Układy takie już zawarto z Chorwacją i Byłą Jugosłowiańską Republiką Macedonii. SAA to potężna siła napędowa dla integracji handlowej, reform wewnętrznych oraz zbliżenia z UE, m.in. dzięki klauzulom tych układów, które zachęcają do zbliżenia prawodawstwa oraz budowy zdolności administracyjnej.

Autonomiczne środki handlowe, stosowane wobec całego regionu Bałkanów Zachodnich, umożliwiają bezcłowy dostęp do rynku UE praktycznie wszystkich produktów pochodzących z tego regionu. Te preferencje handlowe okazały się skuteczne, przyczyniając się do wzrostu wywozu z Bałkanów Zachodnich do UE średnio o 8 % w stosunku rocznym (2000-2004). Obowiązki tych środków ostatnio przedłużono do końca 2010 r².

Łącznie z odpowiednimi postanowieniami SAA i innymi ustaleniami w dziedzinie handlu te autonomiczne środki handlowe tworzą ramy sprzyjające rozwojowi wymiany handlowej między UE a regionem, tym samym pozytywnie wpływając na poziom bezpośrednich inwestycji zagranicznych w regionie i ogólny rozwój gospodarczy.

Aby jednak w pełni odczuć korzyści, jakie dają te ramy współpracy, kraje regionu muszą w dalszym ciągu dokonywać restrukturyzacji gospodarki i poprawiać swoją konkurencyjność oraz zdolność administracyjną. Kluczową rolę pod tym względem odgrywać będzie dostosowanie prawa krajowego do dorobku wspólnotowego w głównych obszarach związanych z handlem, zwłaszcza w dziedzinie cel oraz norm branżowych, sanitarnych, fitosanitarnych i weterynaryjnych, zgodnie z wymogami Partnerstw europejskich. Komisja nadal udzielać będzie regionowi pomocy technicznej w tym obszarze.

Kumulacja diagonalna

W czasie szczytu w Salonikach Komisja została poproszona o przygotowanie rozszerzenia ogólnoeuropejskiej diagonalnej kumulacji pochodzenia na kraje regionu, w sposób zgodny z istotnymi obszarami polityki wspólnotowej i w zależności od zdolności administracyjnej tych krajów. Kumulacją ogólnoeuropejską są obecnie obejmowane kraje uczestniczące w procesie barcelońskim, co doprowadzi do powstania kumulacji „ogólnoeurośródziemnomorskiej” (*pan-Euro-Med*). Strategicznym celem UE jest włączenie do tego nowego systemu Bałkanów Zachodnich.

Ponieważ jednak włączenie obecnie do tego systemu nowych stron spowodowałoby w tym systemie opóźnienia, Komisja opracowuje strefę diagonalnej kumulacji pochodzenia między UE a tymi krajami Bałkanów Zachodnich, które zawarły z UE umowy o wolnym handlu; obecnie są nimi Chorwacja i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii. Z uwagi na liczbę zainteresowanych stron i wysoki stopień integracji regionalnej, inicjatywa ta powinna wkrótce zacząć przynosić korzyści. W drugim etapie, Bałkany Zachodnie mogłyby przystąpić do ogólnoeurośródziemnomorskiego systemu kumulacji diagonalnej bezzwłocznie po

² Rozporządzenie Rady (WE) nr 1946/2005 z 14.11.2005, Dz.U. L 312/2005.

uruchomieniu i potwierdzeniu sprawnego funkcjonowania tego nowego systemu oraz zgodnie z zasadami i procedurami stosowanymi wobec innych uczestników systemu spoza UE.

Integracja regionalna w dziedzinie handlu

Integracja regionalna w dziedzinie handlu, bardzo ważna dla Bałkanów Zachodnich, jest zarazem kluczowym elementem polityki UE wobec tego regionu.

Pod względem rozwoju wymiany handlowej z regionem Bałkanów Zachodnich nastąpił znaczny postęp. Zakończono proces tworzenia sieci dwustronnych umów o wolnym handlu w ramach Paktu stabilności. Jednym z tego efektów jest znaczne zwiększenie wymiany handlowej. Jednak wymiana handlowa w obrębie samego regionu nadal kształtuje się poniżej swoich możliwości, a w niektórych przypadkach wykonanie umów dwustronnych przebiega niezadowalająco. Komisja jest gotowa do współpracy z krajami Bałkanów Zachodnich w określaniu przeszkód w sprawnej realizacji tych umów oraz poszukiwaniu metod ich pokonywania.

Na posiedzeniu w Sofii w czerwcu 2005 r. ministrowie właściwi ds. handlu z Europy Południowo-Wschodniej rozpoczęli proces integracji istniejącej sieci dwustronnych umów o wolnym handlu poprzez łączenie ich w jedną regionalną umowę o wolnym handlu, która ma zostać zawarta w połowie 2006 r. i wejść w życie w 2007 r. Ministrowie uzgodnili ponadto realizację programu ograniczania lub znoszenia przeszkód pozataryfowych oraz współpracę na rzecz dalszej harmonizacji prawodawstwa w dziedzinie handlu usługami. Komisja popiera te inicjatywy i będzie nadal udzielać wsparcia doradczego i technicznego na rzecz rozwoju integracji wewnątrzregionalnej przy zachowaniu jej pełnej harmonizacji z postępami na drodze ku integracji europejskiej.

Przystąpienie do WTO

Komisja zdecydowanie popiera przystąpienie do Światowej Organizacji Handlu (WTO) Bośni i Hercegowiny oraz Serbii i Czarnogóry. Członkostwo w WTO jest dla każdego kraju ważnym krokiem w procesie reform gospodarczych. Komisja nadal udzielać będzie pomocy technicznej w tym celu.

Przetargi w ramach instrumentów pomocowych

Zgodnie ze zobowiązaniem z Salonik zmieniono stosowane w WE zasady i przepisy pomocowe, aby umożliwić podmiotom z Bałkanów Zachodnich uczestnictwo w przetargach ogłaszanych w ramach instrumentów przedakcesyjnych³. Podobne przepisy znalazły się we wnioskach Komisji w sprawie nowego finansowego instrumentu przedakcesyjnego (IPA) oraz Europejskiego instrumentu na rzecz sąsiedztwa i partnerstwa (ENPI), który obejmie pomoc Wspólnoty dla wschodnich i śródziemnomorskich sąsiadów UE⁴.

Małe i średnie przedsiębiorstwa

Stworzenie korzystnych warunków dla małych i średnich przedsiębiorstw ma podstawowe znaczenie dla trwałego wzrostu gospodarek krajów Bałkanów Zachodnich. Obszarowi temu należy poświęcić zatem szczególną uwagę w działaniach reformatorskich.

³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 769/2004 z 21 kwietnia 2004 r., Dz.U. L 123/2004.

⁴ COM(2004) 627 628, wersja ostateczna, 29.9.2004 (odpowiednio art. 16 i 21).

Przy okazji szczytu w Salonikach kraje Bałkanów Zachodnich przystąpiły do Europejskiej karty małych przedsiębiorstw. Uczestnictwo w karcie wiąże się z krajami regionu z korzyściami, choć nie w tym samym stopniu w przypadku wszystkich tych krajów.

W „Deklaracji belgradzkiej” przyjętej w październiku 2005 r. kraje Bałkanów Zachodnich wzywają Komisję do kontynuacji procesu realizacji karty poza trzyletni okres określony w agendzie z Salonik. W odpowiedzi Komisja, przy ścisłej współpracy z prezydencją austriacką, OECD oraz Europejską Fundacją Kształcenia, w 2006 r. przedłuży ten proces o kolejne trzy lata.

Komisja wspiera Europejski Fundusz na rzecz Europy Południowo-Wschodniej (EFSE), powołany do życia w grudniu 2005 r. przez ofiarodawców międzynarodowych i krajowych; zadaniem funduszu jest udzielanie dodatkowej pomocy finansowej na rzecz rozwoju, zwłaszcza na rzecz sektora małych przedsiębiorstw i mikroprzedsiębiorstw oraz indywidualnych gospodarstw domowych, poprzez miejscowe instytucje finansowe. W 2006 r. Komisja planuje wsparcie funduszu kwotą ok. 60 mln EUR.

Agenda lizbońska

Celem agendy lizbońskiej jest poprawa konkurencyjności gospodarki UE, oparcie jej w większym stopniu na wiedzy, a także sprzyjanie zrównoważonemu rozwojowi i spójności społecznej. Cele te są istotne także dla Bałkanów Zachodnich. Region ten należy stopniowo włączać do realizacji tych celów, z uwzględnieniem poziomu rozwoju gospodarek w regionie i stopnia ich zbliżenia do UE. Cele lizbońskie nie będą stanowić dodatkowych kryteriów czy celów gospodarczych, jednak Komisja zagwarantuje, że jej polityka wobec regionu będzie odzwierciedlać te działania w ramach strategii, które uznać można za priorytetowe w ramach Partnerstw europejskich/Partnerstw dla członkostwa. Kraje Bałkanów Zachodnich powinny zatem zacząć uwzględniać przyjęte przez UE cele lizbońskie w swoich reformach.

Polityka społeczna i zatrudnienie

Jednym z priorytetów dla Bałkanów Zachodnich jest wspieranie działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu oraz sprzyjających integracji społecznej, zwłaszcza poprzez skupienie uwagi na grupach najbardziej zagrożonych i na obszarach najbardziej dotkniętych złą sytuacją gospodarczą oraz niepokojami społecznymi i etnicznymi. Komisja sprzyja rozwojowi dialogu społecznego w regionie, w szczególności zapewniając konsultację z partnerami społecznymi w procesie przemian gospodarczych. W czerwcu 2005 r. Komisja zorganizowała w Tiranie (wspólnie z UNDP) forum na temat integracji społecznej oraz, w październiku 2005 r., konferencję na wysokim szczeblu w Skopje na temat dialogu społecznego. W czerwcu 2006 r. prezydencja austriacka i Komisja zorganizują wspólnie nieformalne spotkanie ministrów pracy oraz partnerów społecznych z krajów Bałkanów Zachodnich w Genewie. Komisja będzie także nadal wpierać wysiłki czynione w tej dziedzinie.

Ważną rolę dla rozbudowy fachowej wiedzy strategicznej oraz zdolności instytucjonalnych krajów regionu w tej dziedzinie odgrywają przeglądy polityki zatrudnienia prowadzone dla poszczególnych krajów w ramach „procesu bukaresztańskiego” realizowanego w oparciu o Pakt stabilności, a także przeglądu rynku pracy opracowywane wspólnie z Europejską Fundacją Kształcenia. Komisja będzie korzystać z tych działań w celu wypracowania współpracy przeakcesyjnej w dziedzinie zatrudnienia.

Polityka wizowa i środki związane z ułatwieniami w przepływie osób

W Salonikach UE przypominała o tym, jaką wagę społeczeństwa i rządy krajów Bałkanów Zachodnich przywiązują do perspektywy liberalizacji zasad wizowych. UE wskazała, że postęp w tej kwestii uzależniony jest od realizacji przez kraje regionu zasadniczych reform w takich dziedzinach jak umacnianie praworządności, zwalczanie przestępczości zorganizowanej, korupcji i nielegalnej migracji oraz poprawa zdolności administracyjnej w zakresie kontroli granicznej i zabezpieczeń dokumentów. Komisja omówiła z każdym z krajów Bałkanów Zachodnich wymogi, które należy spełnić, by w kwestii tej osiągnąć wymierny postęp. Dyskusje te potwierdziły, że niezbędne reformy wymagać będą znacznych wysiłków tych krajów. Zniesienie obowiązku wizowego jest sprawą długofalową.

Tymczasem możliwe powinny być ułatwienia w procedurach wydawania wiz, które umożliwiłyby swobodniejsze podróżowanie z Bałkanów Zachodnich do UE/obszaru Schengen⁵. Państwa członkowskie i Komisja uzgodniły w grudniu 2005 r. wspólne podejście do ułatwień wizowych, zgodnie z programem haskim przyjętym w listopadzie 2004 r. W tej sprawie stosowane będzie podejście zindywidualizowane. Uwzględniane będą przy tym specjalne stosunki łączące UE z niektórymi krajami, zwłaszcza ich status jako kandydatów lub potencjalnych kandydatów do członkostwa.

W tym kontekście Komisja planuje rozpoczęcie wstępnych rozmów z Byłą Jugosłowiańską Republiką Macedonii na początku 2006 r., z myślą o przedstawieniu w dalszej części roku Radzie UE projektów mandatów negocjacyjnych z krajami Bałkanów Zachodnich.

Postęp w negocjacjach w sprawie ułatwień wizowych będzie związany z przebiegiem negocjacji w sprawie umów o readmisji ze Wspólnotą Europejską oraz z postępem reform w związanych z tą kwestią dziedzinach. Komisja planuje także przedstawienie wiosną 2006 r. wniosku w sprawie działań zmierzających m.in. do uproszczenia i przyspieszenia procedur wydawania wiz w lokalnych konsulatach.

Przedsięwzięto specjalne środki służące propagowaniu wymiany naukowców oraz studentów i uczniów. W grudniu 2004 r. przyjęto dyrektywę, która ułatwia studentom/uczniom z krajów trzecich uzyskanie zgody na pobyt w Unii Europejskiej, a w październiku 2005 r. -- dyrektywę ustanawiającą analogiczne zasady dla naukowców.

W oczekiwaniu na transpozycję dyrektywy w sprawie naukowców do prawa krajowego państw członkowskich przyjęto zalecenie Rady, zachęcające państwa członkowskie do stosowania wybranych przepisów tej dyrektywy jeszcze przed jej ostateczną transpozycją. We wrześniu 2005 r. Rada przyjęła kolejne zalecenie, którego celem jest ułatwienie krótkich pobyków naukowców w obszarze Schengen. W zaleceniu tym państwa członkowskie zachęca się do tego, by już obecnie przyznawały naukowcom wizy wielokrotne na okres realizacji projektu badawczego, w którym uczestniczą, oraz do zniesienia opłat wizowych.

Komisja przedstawiła wniosek w sprawie ustanowienia trybu lokalnego ruchu granicznego na zewnętrznych granicach państw członkowskich. W takim trybie mieszkańcy regionów przygranicznych, w tym regionów przyległych do granic UE z krajami Bałkanów Zachodnich mieliby prawo do przekraczania granicy na podstawie zezwolenia na przekroczenie granicy w

⁵ Chorwacja już obecnie zwolniona jest z obowiązku wizowego.

trybie lokalnego ruchu granicznego, bez obowiązku posiadania wizy. Formalne przyjęcie tego wniosku (przez Parlament Europejski i Radę) oczekiwane jest w lutym 2006 r.⁶.

Informowanie opinii publicznej i instytucji o programie europejskim

Uczestnictwo w programach i agencjach wspólnotowych

W następstwie przyjęcia agendy z Salonik oraz przedstawienia wynikającego z niej komunikatu Komisji⁷ stworzono podstawę prawną dla uczestnictwa osób fizycznych i instytucji z krajów Bałkanów Zachodnich w programach wspólnotowych. w połowie 2005 r. weszły w życie umowy ramowe zawarte przez UE z każdym z krajów.

Uczestnictwo w programach wspólnotowych może być dla krajów Bałkanów Zachodnich solidnym przyczółkiem w integracji z UE i ułatwić wymianę know-how i dobrych praktyk. Począwszy od 2007 r., kiedy większość programów wspólnotowych ma zostać przedłużona lub poddana gruntownym zmianom, kraje Bałkanów Zachodnich będą miały możliwość intensywniejszego uczestnictwa w kolejnych wspólnych projektach, w dziedzinach takich jak ochrona środowiska, energia i transport, badania naukowe, kultura i media itp.

Programy wspólnotowe to przede wszystkim programy wewnętrzne realizowane na rzecz obywateli i instytucji w UE; włączenie do nich kraju partnerskiego jest obwarowane szeregiem wymogów, w tym dotyczących wkładu finansowego i zdolności administracyjnej ze strony tego kraju. Dlatego zainteresowane kraje muszą dokonać starannej oceny własnych potrzeb i wyboru tych programów, które najlepiej odpowiadają ich priorytetom i które istotnie wnoszą nową wartość, co odzwierciedlone zostało zwłaszcza w Partnerstwach europejskich. Ich realizacja powinna przebiegać stopniowo, a wcześniej powinna zostać właściwie przygotowana.

Komisja przeprowadziła też dalsze prace wynikające z jej wniosku w sprawie włączenia Bałkanów Zachodnich do działalności agencji wspólnotowych. Równolegle z realizowanym włączaniem tych krajów do głównych obszarów działalności Europejskiej Agencji Ochrony Środowiska od 2006 r., Komisja będzie wspierać realizację programów działań tych krajów poprzez wybór agencji wspólnotowych⁸.

Edukacja i badania naukowe

W ostatnich latach duże znaczenie miała współpraca z krajami Bałkanów Zachodnich w dziedzinach *edukacji i badań naukowych*; Komisja znacząco wspierała te dziedziny w ramach kilku programów: Tempus (studia wyższe), Erasmus Mundus (stypendia dla studentów), programu Młodzież, VI. Programu ramowego (FP6) oraz w ramach działalności Wspólnego Centrum Badawczego (JRC), a także poprzez działalność Europejskiej Fundacji Kształcenia (ETF). Z programu Tempus, w okresie 2001-2005 dysponującego budżetem na działalność na rzecz Bałkanów Zachodnich w wysokości 83 mln EUR, finansowano stypendia i granty promujące mobilność, z których co roku korzystało do 250 studentów oraz ponad 1000 pracowników dydaktycznych, odbywając studia lub szkolenia w UE lub w innych częściach regionu. W okresie 2003-2004 ok. 2200 młodych osób z regionu uczestniczyło w programie

⁶ Wniosek Komisji w sprawie projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego zasady lokalnego ruchu granicznego na zewnętrznych granicach lądowych państw członkowskich i zmieniającego Konwencję z Schengen [COM (2005)56, 23.2.2005].

⁷ Komunikat Komisji „Przygotowania do uczestnictwa krajów Bałkanów Zachodnich w programach i agencjach wspólnotowych” [COM 748(2003), 3.12.2003]

⁸ Działania w ramach programów PHARE i CARDS 2005.

Młodzież, co stanowiło dwukrotny wzrost ich liczby w porównaniu z poprzednimi trzema latami⁹.

W Planie działań w dziedzinie badań naukowych i rozwoju technologii opracowanym po szczycie w Salonikach przez państwa członkowskie, kraje kandydujące i kraje Bałkanów Zachodnich określono, w jaki sposób badania naukowe mogą przyczynić się do rozwoju gospodarczego i ściślejszej integracji; Plan ten miał zasadnicze znaczenie dla ściślejszej integracji Bałkanów Zachodnich z europejską przestrzenią badawczą. W okresie 2002-2005 zarejestrowano 120 przypadków uczestnictwa jednostek i instytucji badawczych z Bałkanów Zachodnich w 51 projektach realizowanych w ramach FP6.

Ze swojej strony Wspólne Centrum Badawcze w ostatnich latach przeszkoliło setki ekspertów z Bałkanów Zachodnich w ramach warsztatów i kursów oraz rozpoczęło włączanie organizacji z tego regionu do europejskich sieci i projektów badawczych.

Wychodząc naprzeciw istniejącym w regionie oczekiwaniom intensyfikacji działań w tych sektorach, szczególnie w odniesieniu do liczby stypendiów, Komisja rozpocznie konsultacje w sprawie nowego zbioru wskazówek na okres 2006-2010, z myślą o omówieniu ich w czasie spotkania ministrów nauki i edukacji UE i Bałkanów Zachodnich, planowanego na 17 marca 2006 r. Konferencja ta będzie także dobrą okazją dla państw członkowskich do poinformowania o swoich programach dwustronnych i do ewentualnego podjęcia zobowiązań do intensyfikacji swoich – już obecnie znaczących – działań w tej dziedzinie.

Komisja dokona przeglądu swoich działań w ramach programów Tempus i Erasmus Mundus, a od 2007 r. zwiększy ofertę w dziedzinie mobilności pracowników dydaktycznych oraz studentów studiów wyższych pierwszego i drugiego stopnia. Pierwszym krokiem będzie udostępnienie w 2006 r. specjalnej opcji w ramach programu Erasmus Mundus, która umożliwi studentom z regionu, w liczbie do 100, podjęcie studiów drugiego stopnia (magisterskich) na renomowanych kierunkach w UE. Komisja przedstawi także wniosek w sprawie nowego programu stypendialnego dla studentów studiów pierwszego stopnia w ramach realizowanego po 2006 r. programu Tempus. W odniesieniu do programów wspólnotowych realizowanych po 2006 r., które zastąpią obecne programy Socrates i Leonardo da Vinci Komisja zachęcać będzie to stopniowego wzrostu uczestnictwa w nich regionu, z uwzględnieniem potrzeb i ograniczeń każdego z krajów, w tym kryterium istnienia w nich zaawansowanej zdolności administracyjnej niezbędnej do uczestnictwa w tych programach. Komisja stworzy ponadto nowe możliwości w ramach programu Młodzież. ETF nadal będzie wspierać kraje partnerskie z regionu Bałkanów Zachodnich w reformie systemów oświaty i kształcenia.

W dziedzinie badań naukowych UE planuje kontynuację i umocnienie swoich działań na rzecz pracowników nauki z Bałkanów Zachodnich w ramach VII Programu Ramowego (2007-2013). Kontynuowana będzie obecna pożyteczna współpraca między JRC a krajami regionu. Komisja zbada ponadto, w jaki sposób umożliwić środowiskom naukowym w regionie wykorzystanie istniejącego potencjału i rozważy możliwość wsparcia dla poprawy zdolności instytucjonalnej ośrodków doskonałości w regionie. W celu dalszej integracji regionu z europejską przestrzenią badawczą Komisja rozważa stworzenie „platformy sterującej”, która służyłaby rozpoznawaniu konkretnych potrzeb oraz środków ich zaspokajania.

⁹ Średnio w skali rocznej.

Przygotowanie administracji do integracji europejskiej

Zasadnicze znaczenie ma rozwój zdolności administracyjnej i sądowniczej krajów Bałkanów Zachodnich, przy jednoczesnym zapewnieniu wczesnego dostosowania przepisów krajowych do prawodawstwa wspólnotowego.

Częścią działań w tym zakresie są projekty bliźniacze (twinningowe), które opierają się na długoterminowym delegowaniu ekspertów i doradców z państw członkowskich do administracji krajów korzystających z pomocy w celu wsparcia działań na rzecz poprawy zdolności administracyjnej i instytucjonalnej w tych krajach. W okresie 2003-2005 liczba takich projektów na rzecz Bałkanów Zachodnich wzrosła do 40, w porównaniu z 25 projektami w okresie 2003-2005. Obecnie rozważane jest objęcie programami bliźniaczymi Kosowa.

Biuro Wymiany Informacji o Pomocy Technicznej (TAIEX) rozpoczęło działalność w regionie w 2004 r. a do końca 2005 r. zorganizowało ponad 300 działań pomocowych, przeznaczonych dla ponad 6 tys. urzędników administracji centralnej, stowarzyszeń gospodarczych oraz administracji sądowej i parlamentarnej. Po zakończeniu pierwszej fazy, na którą składały się prowadzone organizowane w Brukseli dla przedstawicieli różnych krajów seminaria wprowadzające na temat prawodawstwa UE, obecnie realizowane są działania w większym stopniu dostosowane od konkretnego zapotrzebowania na nie; wdrażane są one w samym regionie i docierają do liczniejszej grupy odbiorców.

Poczyniono postępy w pracach przygotowawczych Komisji na rzecz stworzenia w regionie Wyższej Szkoły Reformy Administracji Publicznej, zgodnie z postanowieniami agendy z Salonik. Pierwsze zajęcia w ramach tego przedsięwzięcia powinny odbyć się przed końcem 2006 r.

UE będzie nadal realizować swoje programy pomocy w dziedzinie celnej i fiskalnej (CAFAO) oraz rozważy średnio- i długookresowe alternatywy wobec tych programów, które umocniłyby podmiotowość administracji lokalnej.

Wsparcie dla wolnych, niezależnych i profesjonalnych mediów

Rozwój wolnych, niezależnych i profesjonalnych mediów jest jednym z kluczowych czynników sprzyjających trwałej stabilizacji i właściwemu funkcjonowaniu demokracji na Bałkanach Zachodnich. Ważnymi priorytetami w tym obszarze są rozwój wiedzy na temat przyjętych w Europie standardów w dziedzinie środków przekazu oraz przyspieszenie niezbędnych reform w sektorze mediów.

We współpracy z Radą Europy w 2004 r. Komisja uruchomiła regionalną inicjatywę na rzecz reformy mediów, z udziałem przedstawicieli rządów, organów regulacyjnych w dziedzinie działalności nadawczej, nadawców publicznych i innych zainteresowanych. Do tej pory odbyły się trzy spotkania regionalne (w Belgradzie i Skopje w 2004 r. i w Sarajewie w 2005 r.). W ramach tej inicjatywy kraje Bałkanów Zachodnich podpisały Protokół o współpracy między organami regulacyjnymi a nadawcami publicznymi. W 2006 r. Komisja będzie nadal realizować działania w ramach tej inicjatywy, wspierając kraje regionu w ich wysiłkach na rzecz zbliżenia się do standardów europejskich.

Współpraca regionalna

Znaczny postęp odnotować można w dziedzinie współpracy regionalnej¹⁰. Kraje regionu w coraz większym stopniu są świadome tego, że współpraca regionalna jest nie tylko kluczową częścią warunków integracji z UE, lecz służy także ich własnym interesom i już przyniosła wymierne efekty. Lepiej niż uprzednio rozumiany jest fakt, że współpraca regionalna i integracja europejska nawzajem się uzupełniają.

Od czasu szczytu w Salonikach nastąpił rozwój współpracy regionalnej, do którego istotnie przyczynił się Pakt stabilności i inne inicjatywy regionalne. Współpracę tę wspiera obecnie szereg ośrodków działających w samym regionie, co jest odzwierciedlenie większej niż uprzednio podmiotowości regionu; do ośrodków tych należą Obserwatorium ds. Transportu w Belgradzie, Komisja ds. Sawy w Zagrzebiu, Sekretariat ds. Energii w Wiedniu, Regionalny Ośrodek Inicjatywy na rzecz Migracji, Azylu i Uchodźców (MARRI) w Skopje itp.

Obecnie ważna jest realizacja podjętych inicjatyw, skupienie się na konkretnych wynikach oraz sprostanie szeregowi przyszłych wyzwań. Dotyczy to konkretniej wymienionych poniżej spraw:

- Istotną kwestią regionalną od dawna jest *powrót uchodźców*; obecnie proces powrotu wszedł w nową fazę w związku z deklaracją z Sarajewa ze stycznia 2005 r., w której Bośnia i Hercegowina, Chorwacja oraz Serbia i Czarnogóra, wspierane przez Komisję i inne strony międzynarodowe, zobowiązały się do połączenia sił na rzecz rozwiązania tej kwestii przed końcem 2006 r.
- W obszarze *sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa* realizowanych jest wiele inicjatyw dotyczących zwalczania przestępczości zorganizowanej oraz zarządzania granicami. Do zasadniczych wyzwań w najbliższym okresie należą: dalsza poprawa zdolności instytucjonalnej w zakresie transgranicznej współpracy policji i służb celnych, wsparcie dla ośrodka regionalnego SECI zajmującego się zwalczaniem przestępczości transgranicznej oraz rozwój współpracy regionalnej prokuratury w sprawach dotyczących przestępczości zorganizowanej i w ściganiu przestępstw związanych z korupcją. Niedawno zakończony projekt regionalny w dziedzinie azylu, migracji i polityki wizowej powinien obecnie zostać przełożony na wymagane środki na szczeblu krajowym.
- Wraz z rozpoczęciem działalności nowo powołanych Konferencji Komitetu Integracji Europejskiej Parlamentów Bałkanów Zachodnich oraz Forum Parlamentarnego w Cetyni znacznie poprawiła się *współpraca parlamentarna*. Kolejnym potrzebnym krokiem jest wypracowanie wspólnej strategii parlamentów krajów Europy Południowo-Wschodniej, skupiającej się na integracji europejskiej; pozwoli ona uzupełnić o wymiar parlamentarny ogólne ramowe wytyczne polityczne dla współpracy.
- Zmiany w dziedzinie *energii* uznać można za jedno z najbardziej zachęcających; „proces ateński” ukoronowany został podpisaniem dnia 25 października 2005 r. Traktatu wspólnoty energetycznej między UE a jej partnerami w regionie, co stworzyło podstawy dla utworzenia wspólnego obszaru regulacji w energetyce. Pod warunkiem ratyfikacji, traktat ten może wejść w życie w pierwszej połowie 2006 r., co umożliwiłoby następnie wykonanie jego postanowień. UE w coraz większym

¹⁰ Współpracę regionalną w dziedzinie handlu omówiono powyżej.

stopniu skupiać się będzie na zapewnieniu połączeń między międzynarodowymi sieciami energetycznymi, w tym rurociągami, w regionie.

- Postępuje współpraca w dziedzinie *transportu* lądowego na podstawie Protokołu ustaleń w sprawie rozwoju podstawowej sieci transportu regionalnego w Europie południowo-wschodniej, podpisanego w czerwcu 2004 r. W grudniu 2005 r. kraje regionu i Komisja Europejska parafowały porozumienie w sprawie Europejskiej wspólnej przestrzeni powietrznej, a wkrótce wszczęte zostaną procedury niezbędne do jej podpisania.
- Rozpoczęto współpracę regionalną w dziedzinie ochrony środowiska; Komisja odegrała kluczową rolę w wypracowaniu Regionalnego planu odnowy środowiska, który stanowi ramy dla działań z dziedziny ochrony środowiska na szczeblu regionalnym. Wszystkie kraje regionu uczestniczą zarówno w tym procesie, jak i w Sieci oceny zgodności z prawem i egzekwowania prawa ochrony środowiska na rzecz akcesji (ECENA).
- Komisja wnosi wkład w *ochronę i konserwację dziedzictwa kulturowego* na Bałkanach Zachodnich poprzez program na rzecz dziedzictwa kulturowego i narodowego w Europie Południowo-Wschodniej, którym kieruje wspólnie z Radą Europy. W ramach tego programu dokonano konserwacji lub renowacji ponad 160 zabytków i miejsc zabytkowych. W Kosowie Komisja finansuje renowację miejsc kultu religijnego uszkodzonych w czasie zamieszek w marcu 2004 r.

W przyszłości zaangażowania Unii Europejskiej we współpracę regionalną będzie rosnać ze względu na ścisły związek współpracy regionalnej z integracją europejską. Region jako całość jest stopniowo włączany do polityki europejskiej w kluczowych obszarach, takich jak handel, sprawiedliwość, wolność i bezpieczeństwo (por. wyżej), transport, energia i współpraca transgraniczna. W kilku obszarach Komisja już obecnie wnosi decydujący wkład i gotowa jest do dalszej intensyfikacji swojego zaangażowania, przede wszystkim w dziedzinach, w których współpraca regionalna bezpośrednio przekłada się na realizację programu integracji europejskiej i jest dla niej niezbędna.

W ciągu ostatnich sześciu lat w regionie dokonały się głębokie przemiany, w tym pod względem postępów na drodze ku integracji z UE. Obecnie nadszedł czas, by zmierzać w stronę przekazania pełnej odpowiedzialności za współpracę regionalną podmiotom miejscowym i by dokonać przeglądu roli *Paktu stabilności*. Należy zapewnić stopniowe przekazywanie kluczowych funkcji Paktu stabilności, z zachowaniem jasnych priorytetów i oszczędności rozwiązań. Ważniejszą rolę mógłby odgrywać Proces współpracy w Europie Południowo-Wschodniej (SEECp), uznany na szczycie w Salonikach za głos regionu. Aby zacząć pełnić tę rolę, SEECp wymaga gruntownych zmian. Komisja ściśle współpracuje w tej sprawie ze stronami Paktu i innymi zainteresowanymi w przygotowaniu do decyzji, które zapaść mają w czasie regionalnego okrągłego stołu zaplanowanego na maj 2006 r.

Pomoc finansowa

Pomoc finansowa UE na rzecz Bałkanów Zachodnich w ramach programu CARDS ma wesprzeć wysiłki krajów tego regionu w realizacji reform politycznych i gospodarczych i w ich rozwoju na drodze do członkostwa w UE. Chorwacja jako kraj kandydujący od 2005 r. korzysta z pomocy przedakcesyjnej w ramach programów Phare, ISPA i SAPARD. Europejski Bank Inwestycyjny udziela kredytów na projekty infrastrukturalne. Głównym źródłem wytycznych dla pomocy udzielanej w ramach programu CARDS i programów przedakcesyjnych są Partnerstwa europejskie i Partnerstwa dla członkostwa.

Wspólnota udziela regionowi znacznej pomocy. W okresie 2000-2006 bezzwrotna pomoc dla regionu wyniosła ok. 5,4 mld EUR. EBI udziela kredytów na kwotę ok. 2 mld EUR. W przeliczeniu na głowę mieszkańca i w odniesieniu do PKB krajów będących beneficjentami tej pomocy jest to największa pomoc otrzymana dotąd przez wszystkich partnerów UE. Mimo że pomoc na rzecz regionu skoncentrowano na początku obecnego dziesięciolecia, aby pomóc krajom regionu w odbudowie i odnowie po zakończeniu konfliktów, obecny poziom wsparcia jest nadal wysoki. Jako że jednym z priorytetów jest reforma w Kosowie, Komisja przesunęła z innych źródeł na rzecz Kosowa dodatkowe 25 mln EUR, przewidziane do zagospodarowania w 2006 r. W okresie 2000-2006 WE udzieliła wyjątkowo wysokiej pomocy makrofinansowej wszystkim krajom regionu z wyjątkiem Chorwacji, o łącznej wartości 873 mln EUR.

Nowy Instrument pomocy przedakcesyjnej (IPA), który od 2007 r. zastąpi obecne instrumenty przedakcesyjne oraz program CARDS, obejmie pomoc dla krajów kandydujących i potencjalnych krajów kandydujących. Tym samym uproszczona zostanie zmiana statusu danego kraju z jednego na drugi, po podjęciu stosownej decyzji w tej sprawie przez Radę. Elementy tego instrumentu służące finansowaniu transformacji i rozwojowi instytucjonalnemu, a także współpracy regionalnej i transgranicznej, będą otwarte zarówno dla krajów kandydujących, jak i dla potencjalnych krajów kandydujących. Natomiast pozostałe trzy elementy składowe (finansowanie rozwoju zasobów regionalnych, rozwoju zasobów ludzkich oraz rozwoju obszarów wiejskich) są prekursorami wspólnotowych funduszy strukturalnych i wymagają wysokiej zdolności administracyjnej aparatu finansowego, dostosowanej do systemu przyjętego w UE; w związku z tym zarezerwowane są dla krajów kandydujących. Zmiana statusu na status kraju kandydującego otworzy dostęp do wszystkich trzech „strukturalnych” składników IPA, choć nie będzie to automatycznie oznaczało zwiększenia poziomu pomocy dla kraju, którego to dotyczy.

Pomoc w dziedzinach infrastruktury, rozwoju regionalnego oraz polityki zatrudnienia i polityki społecznej udzielana będzie potencjalnym krajom kandydującym poprzez składnik rozwoju instytucjonalnego. Pomocą taką początkowo zarządzać będzie centralnie Komisja. Oprócz IPA w celu sprostania wyzwaniom z zakresu bezpieczeństwa w regionie niezbędne mogą być także inne instrumenty (np. Instrument na rzecz stabilności). W wyjątkowych przypadkach potrzebna może być dodatkowa pomoc makrofinansowa. Prawdopodobnie konieczna będzie operacja na rzecz Kosowa.

Komisja nadal wykazuje silną wolę wspierania Bałkanów Zachodnich środkami finansowanymi na właściwym poziomie. UE musi zapewnić odpowiednie pokrycie dla swoich priorytetów politycznych w sprawie Bałkanów Zachodnich w następnym perspektywach finansowych.

Jako że Bałkany Zachodnie obecnie dokonują przejścia od fazy odbudowy do fazy rozwoju gospodarczego i integracji, coraz większą rolę zaczyna odgrywać wsparcie w postaci kredytów międzynarodowych instytucji finansowych (EBI, EBOR, Bank Światowy, MFW itp.). Ważnym sygnałem jest na przykład decyzja o zwiększeniu zewnętrznego mandatu kredytowego Europejskiego Banku Inwestycyjnego (z 1,6 mld EUR do ponad 3 mld EUR). Komisja nadal będzie dążyć do ścisłej koordynacji z innymi dwustronnymi i międzynarodowymi ofiarodawcami pomocy w celu poprawy efektu synergii – tak jak w przypadku wspólnego z Bankiem Światowym kierowania projektami infrastrukturalnymi.

Dialog z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego

W świetle doświadczeń ostatniego rozszerzenia UE Rada Europejska obradująca w grudniu 2004 r. podjęła decyzję, że UE podejmie intensywny dialog polityczny i kulturalny z krajami

kandydującymi, w tym z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego. W czerwcu 2005 r. Komisja przyjęła komunikat zawierający wnioski w sprawie propagowania takiego dialogu z Turcją i Chorwacją, z udziałem zwłaszcza partnerów społecznych i organizacji pozarządowych¹¹; związany z tą inicjatywą projekt dotyczący Chorwacji zostanie sfinansowany przez program Phare 2006.

Komisja proponuje obecnie włączenie do tego dialogu ze społeczeństwem obywatelskim wszystkich krajów Bałkanów Zachodnich. Poza przedstawionymi przez Komisję wnioskami w sprawie krajów kandydujących Komisja szczególną uwagę zwróci na dialog między społeczeństwami Bałkanów Zachodnich. Należy podjąć szczególne wysiłki na rzecz wsparcia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i kultury konsultacji ze społeczeństwem obywatelskim w każdym z krajów regionu.

--III--

Wnioski

Komisja wnosi do Rady i Parlamentu o odnotowanie następujących wniosków. Stabilność, bezpieczeństwo i rosnący dobrobyt Bałkanów Zachodnich są dla Unii Europejskiej jednym z priorytetów. Ponowne potwierdzenie perspektyw europejskich będzie szczególnie ważne w kontekście procesu dotyczącego statusu Kosowa oraz przy rozwiązywaniu innych kwestii konstytucyjnych w regionie.

Wspólna agenda uzgodniona przez UE i kraje Bałkanów Zachodnich w czasie szczytu w Salonikach obradującego w 2003 r. została w znacznym stopniu zrealizowana, a w najbliższej przyszłości można oczekiwać dalszych postępów w jej realizacji. Dalsze wysiłki na rzecz celów tej agendy przyniosą dodatkowe korzyści. Obecnie szczególnie istotny jest program gospodarczy i społeczny oraz reformy służące zbliżeniu do norm europejskich.

- W celu wspierania wymiany handlowej, inwestycji oraz rozwoju gospodarczego i społecznego podejmowane są lub podjęte zostaną następujące działania:
- Negocjowane są Układy o stabilizacji i stowarzyszeniu z Serbią i Czarnogórą oraz z Bośnią i Hercegowiną, a negocjacje w tej sprawie z Albanią zbliżają się do zakończenia. Obowiązywanie autonomicznych środków handlowych przedłużono do 2010 r.
- Komisja opracuje strefę diagonalnej kumulacji pochodzenia między UE a krajami regionu, które zawarły z nią umowy o wolnym handlu, przy czym strategicznym celem UE jako drugi etap pozostaje włączenie tych krajów do systemu ogólnoeurośroziemnomorskiego.
- Komisja popiera szybkie zawarcie regionalnej umowy o wolnym handlu i będzie udzielać w tym celu pomocy doradczej i technicznej.
- Komisja przygotowuje wykonanie Traktatu wspólnoty energetycznej, który ma wejść w życie w pierwszej połowie 2006 r.
- Ponownie uruchomiony zostanie proces realizowany w ramach Europejskiej karty małych przedsiębiorstw, a Komisja wesprze finansowo Europejski Fundusz na rzecz Europy Południowo-Wschodniej.

¹¹ COM (2005) 290, wersja ostateczna z 29.6.2005.

- Cele agendy lizbońskiej znajdą odzwierciedlenie w polityce UE wobec regionu, a kraje regionu będą zachęcane do uwzględniania tej agendy w swoich reformach i planach działania.
- Komisja nadal wspierać będzie inicjatywy w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz na rzecz integracji społecznej i dialogu społecznego.
- W 2006 r. Komisja przedstawi wnioski dotyczące inicjatyw w sprawie ułatwień wizowych. Wkrótce wdrożone zostaną ułatwienia w podróży dla naukowców i studentów, a także uruchomiony zostanie tryb lokalnego ruchu granicznego na granicach UE z krajami Bałkanów Zachodnich.
- Dodatkowo zwiększy się wartość stypendiów dla studentów studiów wyższych pierwszego i drugiego stopnia oraz naukowców z regionu, udzielanych poprzez programy i instytucje finansowane przez UE. Należy zachęcać obywateli i instytucje z Bałkanów Zachodnich do szerszego uczestnictwa w programach wspólnotowych i w działalności agencji wspólnotowych. W szczególności powinni oni korzystać z nowych możliwości, które pojawią się w 2007 r. w związku z przedłużeniem wielu z obecnych programów.
- Zwiększone zostanie wsparcie dla rozwoju instytucjonalnego poprzez programy bliźniacze (*twinningowe*) oraz poprzez Biuro Wymiany Informacji o Pomocy Technicznej. Nowa Wyższa Szkoła Reformy Administracji Publicznej, działająca w skali regionu, powinna rozpocząć kształcenie słuchaczy w 2006 r.
- Kraje Bałkanów Zachodnich powinny uzyskać większą podmiotowość we współpracy regionalnej. Powinno następować stopniowe przekazywanie obowiązków wynikających z Paktu stabilności instytucjom zlokalizowanym w samym regionie. W najbliższym okresie obszarami priorytetowymi będą handel, powrót uchodźców, współpraca parlamentarna, transport, ochrona środowiska, obszar sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa oraz ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego.
- UE powinna zapewnić odpowiednie pokrycie dla swoich priorytetów politycznych w sprawie Bałkanów Zachodnich w następnych perspektywach finansowych. W ramach nowego Instrumentu pomocy przedakcesyjnej (IPA) pomoc w dziedzinach infrastruktury, rozwoju regionalnego oraz polityki zatrudnienia i polityki społecznej udzielana będzie także potencjalnym krajom kandydującym poprzez składnik IPA dotyczący rozwoju instytucjonalnego.
- Do dialogu z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, który Komisja podjęła w stosunku do krajów kandydujących, zostaną włączone całe Bałkany Zachodnie.